функцію автоматичного розморожування. Корпус і внутрішні робочі поверхні виготовлені з оцинкованої сталі покритої напиленням з полімерів або нержавіючої сталі. Між обшивками поміщають шар холодильній ізоляції товщиною 50–100 мм. Дверці роблять непрозорими з ізоляцією або прозорими з 2- або 3-слойним склінням. Усередині є полиці (висота полиць може бути регульованою), вішала або лотки для продуктів. Мають вбудовану внутрішню підсвітку. Охолоджування холодильних шаф. здійснюють за допомогою малих холодильних машин з вбудованими або такими, що окремо стоять холодильними агрегатами. Залежно від температури в охолоджуваному об'ємі розрізняють середньотемпературні (1–3° С) і низькотемпературні (не вище – 18° С) Х. ш. Номінальний охолоджуваний об'єм вітчизняних торгівельних холодильних шаф складає 0,4–1,6 м^3. Холодильні шафи з посиленою холодильною ізоляцією і холодильними машинами більшою холодопроїзводітельності застосовують в промислових та лабораторних цілях.

Холодильна камера (може бути збірною), охолоджувана ємність, обмежена теплоізольованими щитами. Служить для охолоджування і короткострокового зберігання швидкопсувних продовольчих товарів. Зазвичай встановлюється в підсобному або складському приміщенні магазина або підприємства ресторанного господарства. Усередині холодильної камери обладнуються полицями та вішалами для розміщення продуктів. Охолоджування здійснюється малими холодильними машинами з що окремо стоять або вбудованими холодильними агрегатами. Залежно від температури в охолоджуваному об'ємі холодильної камери бувають средньотемпературнимі (від 0 до –8° С) і низькотемпературними (виконання I – не вище –13° С, а виконання II – не вище –18° С). Номінальний охолоджуваний об'єм холодильних камер в середньому становить 6–18 м^3.

Контрольні питання

1. Класифікація, конструкція, принцип дії (у т.ч. за режимом), технічні характеристики, правила експлуатації холодильного устаткування: холодильні шафи, прилавки, вітрини, столи, складальні холодильні камери; апарати для охолодження соків, одержання м'якого морозива, гранітори, льодогенератори для приготування харчового льоду.
2. Класифікація, конструкція, принцип дії (у т.ч. за режимом) холодильники для зберігання харчових продуктів.

ТЕМА 8. ОСНАЩЕННЯ ДРАЙВ-СЕРВІСУ

Організація експлуатації транспортних засобів. Класифікація транспортних засобів за призначенням, видом, формою власності. Класи вантажів. Транспортні тарифи на перевезення.

Сьогодні більшість готельних підприємств мають у складі матеріально-технічної бази готелів різні транспортні засоби, які необхідні:

- для надання послуг із прокату автомобіля, мотоцикла, квадроцикла, здійснення трансферів із використанням автомобілів або автобусів, літаків, катерів і т. д.;
- для надання можливості клієнтам готелю займатися спортом або розважатися з використанням катерів, яхт, мотодельтапланів і т. д.;
- для обслуговування потреб існуючої матеріально-технічної бази, наприклад,

території готельного – ресторанного й санаторно-курортного комплексу.

Автотранспортні засоби. Автотранспорт або безрейковий транспорт – загальна назва всіх сухопутних видів транспорту, що не використовують рейковий шлях. Переваги автомобільного транспорту – маневреність і швидкість.

Автомобілі. Серед автотранспортних засобів виділяють різні засоби пересування, які мають різні варіанти класифікації. Згідно з цією „умовно-сталою" класифікацією, всі легкові автомобілі залежно від розміру прийнято ділити на 6 класів по першими буквами латинського алфавіту – A, B, C, D, E і F.

Класифікація автомобілів за зовнішніми габаритами:

Клас А (до 3,6 м, ширина - до 1,6 м). Сюди входять «найменші» (super-mini) автомобілі, що пристосовани до умов тісного міста. Тип кузова - зазвичай 3-дверный, рідше 5-дверный хэтчбек. Такі моделі привабливі, в основному, своєю економічністю і, напевно, тому мають підвищений попит серед практичних європейців. На задніх сидіннях таких автомобілів тісно, тому їх доцільно використовувати виключно як транспорт для міста для одного – двох чоловік. Типові представники – Daewoo Matiz, Ford Ka, Renault Twingo, Peugeot 106, VW Lupo.

Клас В (до 3,9 м, ширина - до 1,7 м). Наступна сходинка в автомобільній ієрархії – малолітражки. Популярний в Європі, особливо в середземноморських країнах, клас малогабаритних машин, що вважають „чисто міськими". Значна частина відрізняється кузовом хетчбэк і переднім приводом. Рівень комфорту і оснащення можна назвати цілком прийнятним. На задніх сидіннях не без зручності помістяться два пасажири, але третій буде зайвим. Представники – Volkswagen Polo/Classic, Seat Ibiza і Cordoba, Ford Fusion, Fiat Punto, Opel Corsa, Peugeot 206.

Клас С (до 4,3 м, ширина – до 1,7-1,8 м). „Гольф-клас" або „нижчий середній", найбільш популярний в Європі (приблизно третина всіх продажів). Впродовж десятиліть законодавцем мод тут був Volkswagen Golf. Місткість автомобілів гольф-класу дозволяє перевозити п'ятеро чоловік, правда, втрьох на задньому сидінні все одно буде тіснувато. Серед типових представників гольф-класу окрім фольксвагеновского бестселера можна назвати – VW Bora, Ford Escort і Focus, Audi A3, Mercedes-Benz A-класу, Opel Astra, Peugeot 307, Honda Civic, Hyundai Accent, Toyota Corolla.

Клас D (до 4,6 м). Середній (або «повноцінний» середній, або сімейний) клас. Автомобілі цього класу – хетчбэки і седани, з вельми просторими салонами і об'ємистими багажниками, - за багатьма вважаються оптимальним транспортним засобом як за місткістю, так і за своїми споживчими якостями. Середній клас прийнято підрозділяти на звичайні сімейні моделі, яких велика кількість (наприклад, Citroen C5, Toyota Avensis), і елітні. Елітних автомобілів не так уже багато – Audi A4, BMW 3 серії, Mercedes-Benz C-class (у Мерседеса своє розбиття на класи, а індекси далеко не завжди збігаються із загальноєвропейськими), Jaguar X-Type, Lexus IS, Volvo S60. У них дуже високої якості стандартна комплектація. Ціна на них буває порівняна з моделями класом вище. Тому парк таких автомобілів найчастіше мають у своєму розпорядженні конгрес - готелі, готелі ділового призначення, міжнародні готельні ланцюги (наприклад, Hillton, Marriott та ін.).

Клас Е (понад 4,6 м). Вищий середній або бізнес - клас. Ці машини теж можуть похвалитися простором в салонах і високим рівнем стандартної комплектації. У них велика колісна база, часто складні незалежні підвіски і, як наслідок, відмінні ходові якості. За кермом моделі бізнес-класу можна провести

декілька годин, практично не відчуваючи втоми. Типові представники – Audi A6, BMW 5-ої серії, Mercedes-Benz E-класу, Opel Omega, Toyota Camry.

Клас F (понад 5 м). Моделі цієї групи, як правило, виконують представницькі функції. Кузови – виключно седани, салони дуже просторі, двигуни 6-циліндрові і вище. Ці машини мають у своєму розпорядженні численні суперсучасні електронні системи, в обробці салонів використовують дуже дорогі натуральні матеріали. Власник представницького автомобіля, зазвичай, сам за кермом не сидить - для цього є найманий водій. Господар розташовується ззаду, звідки може управляти численними системами, що ще більш підвищують комфорт. Комфортабельні ексклюзивні, могутні автомобілі, які називають „люкс" або представницькими, звичайно це – Rolls-Roycе, Jaguar XJ8, Mercedes-Benz S-класу, BMW 7 серії, Audi A8, Lexus LS.

Готелі, залежно від вимог клієнтів і номенклатури послуг, що нині надаються, використовують автомобілі різних класів.

Варто відзначити, що межі між класами достатньо умовні й поступово розмиваються.

Класифікація автомобілів за типом кузова:

- однооб'ємник - кузов, що складається з об'єднаних в одне ціле пасажирського відсіку і відсіків для двигуна і багажу;
- двооб'ємник - кузов, що складається з двох відсіків: один для двигуна або багажу, другий – для розміщення пасажирів і багажу (двигуна)
- триоб'ємник - кузов, що складається з трьох відсіків: один - для двигуна або багажу, другий – для розміщення пасажирів, третій - для багажу (двигуна);
- салон - пасажирський відсік кузова.

Існує **інший варіант класифікації легкових автомобілів за типом кузова:**

Кабріо, **кабріолєт** (фр. „cabriolet") – спочатку легкий двоколісний однокінний екіпаж; починаючи з 1930-их – прогулянковий відкритий кузов з верхом, що забирається („convertible"). Форма кузова – будь-яка, за винятком автомобілів з люками в даху або знімним жорстким дахом. У ранніх кабріолетах заднє сидіння могло бути відкидним. Термін швидше центрально-європейський і сильно перетинається з „родстером"; італійські виробники віддають перевагу „Barchetta".

Купе (фр. „couper" [coupe]) – Закритий кузов спортивного типу з двома бічними дверима (дво- або триоб'ємник). Термін близький, але не повністю еквівалентні „дводверному седану". Такий тип близький до спортивних машин – стрімким, динамічним виглядом. На відміну від тридверного хетчбека, у свою чергу, у купе салон роздільний з багажником. Головне для купе – стильний вигляд і задоволення від процесу їзди.

Кросовер. Термін „crossover" – сутність полягає в перетині типів автомобілів (наприклад, змінний кузов, що перетворює шестимісний універсал на чотиримісний седан), але частіше поняття пов'язують з багатофункційним автомобілем (у США – multi-activity cruiser, наприклад пікап, Sport Trac). До кросоверів можна віднести Audi SteppenWolf, Volvo CrossCountry, Porsche Cayenne, Nissan Murano, Lexus RX/LX, Infiniti FX, Cadillac SRX та ін.

Лімузин (нім. „limousine") – представницький автомобіль з перегородкою (підйомним склом) між першим і рештою сидінь. Проте в Німеччині історично під „лімузином" розуміли і тип кузова „седан" (коли з'явилися седани, їх спочатку іноді називали „лімузинами з самокеруванням").

Мінівен (дослівно „маленький фургон") – універсал підвищеної місткості з коротким капотом; однооб'ємний кузов, у якому поєднується в

риси легкового автомобіля із мікроавтобуса; кузов вищий, ніж в універсала, у пасажирському салоні звичайний три ряди сидінь, при цьому комплектування мінівенів може бути найрізноманітнішою.

Пікап (від англ. „pick up" – „підбирати") – тип кузова вантажопасажирських автомобілів з відкритою платформою (кабіна може бути як одномісна, так і багатомісна, особливо – в североамериканських і японських моделях). Автомобілі з таким типом кузова зазвичай мають повний привід.

Родстер (англ. roadster) – тип кузова; двомісний спортивний автомобіль без даху або з жорстким дахом, що додається окремо (рідко з дитячими місцями позаду). Дах складається у відділення за сидінням або в багажник. Через різноманіття моделей воні схожі з „кабріо" і „convertible" – й іноді їх складно розрізнити, тим більше, що наразі безліч моделей відходять від первісного значення слова „родстер" (так, фірма Mercedes-Benz відрізняє кабріо від родстерів тим, що верх, який складається, у перших – м'який, у других – жорсткий і складанається).

Седан – „стандартний триоб'ємник" – найпоширеніший тип кузова з чотирма бічними дверима (буває з шістьма, але дуже рідко). Багажне відділення структурно відокремлене від салону. Седан вважають за рівнем комфорту і престижності другим після лімузина. Французи й італійці іноді називають цей тип кузова „berlina", англійці – „saloon".

Універсал. Під загальним дахом об'єднані пасажирський салон і вантажний (багажний) відсік із задніми, майже вертикальними, дверима. Універсал відносять до вантажопасажирських автомобілів – зазвичай, у класичних універсалах усі сидіння, окрім водійського, можуть складатися. Інші назви кузова універсал – „комбі", „wagon" і „туринг" (назва моделей з кузовом універсал фірми БМВ), „авант" (назва моделей із кузовом універсал фірми Ауді).

Фастбек – (англ. fastback, нім. schragheck) належить до різних типів автомобільних кузовів (із двома або чотирма дверима), що мають особливу похилу лінію даху, що плавно переходить в лінію багажника, ізольованого від салону.

Хетчбек (від англ. hatch-back – „задній люк"). „Практичні автомобілі" з трьома або п'ятьма дверима, одна з яких є „задньою". По суті, це щось середнє між седаном і універсалом (ще не універсал, але вже не седан) з непарною кількістю дверей (з урахуванням кришки багажного відсіку). Хетчбеки – другі за поширеністю після седанов – широкі задні двері дозволяють перевозити достатньо крупні предмети. По суті, можна було б віднести до хетчбекам безліч різних автомобілів, однак термін зазвичай застосовують до компактних машин економного класу.

Позашляховик, SUV (off-road; Sport utility vehicle) – автомобіль підвищеної прохідності, з великим дорожнім кліренсом. Здебільшого оснащений повним приводом на всі колеса (4WD або AWD – all-wheel drive). Зазвичай кузов має задні двері. Іноді такі автомобілі називають „джип", що насправді є назвою автомобільної марки „Jeep" (США).

Виділяють й інші види класифікації автомобілів (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Види класифікації автомобілів

Вид класифікації	Класи
1	2
Об'єм циліндрів двигуна	• особливо малий – до 1,2 л; • малий – від 1,2 л до 1,5 л; • середній – від 1,5 л до 3,5 л; • великий – понад 3,5 л; • вищий – не регламентується
Вантажопасажирські автомобілі бувають	• на базі легкових; • на базі вантажних
Спеціальні автомобілі	• автокрани; • спортивні автомобілі, гоночні автомобілі, боліди, багги; • карети швидкої допомоги і пожежні автомобілі; • катафалки; • автолавки; • прибиральні автомобілі, снігоочисники; • трактори, грейдери, екскаватори, бульдозери; • броньовані автомобілі; амфібії (водоплавні)
За ступенем пристосування до роботи за різних дорожніх умов	• дорожні (звичайні прохідності) – призначений для роботи на дорогах загальної мережі; • підвищеної прохідності – для систематичної роботи на невпорядкованих дорогах і в окремих випадках по бездоріжжю; • усюдиходи
За загальною кількістю коліс і числу провідних коліс (умовно позначають формулою, де перша цифра — кількість коліс автомобіля, а друга — кількість провідних коліс, при цьому кожне із здвоєних провідних коліс уважається за одним колесом)	• 4 х 2 – двовісний автомобіль з однією провідною віссю; • 4 х 4 – двовісний автомобіль з обома ведучими осями; • 6 х 6 – тривісний автомобіль зі всіма провідними осями; • 6 х 4 – тривісний автомобіль з двома провідними осями
За кількістю вісей	• 2-х вісні; • 3-х вісні; • 4-х вісні; • 6-і вісні
За складом	• одиночні автомобілі; • автопоїзди з причепом або напівпричепом
За приналежністю	• цивільні; • особистий автомобіль; • державний автомобіль; • комерційний автомобіль; • військовий; • броньований автомобіль
За типом шасі	• колісні • гусеничні
За параметрами пробігу	• нові автомобілі • автомобілі з пробігом

Продовження табл. 1.1

За типом двигуна	за способом перетворення теплової енергії в механічну	• внутрішнього згорання • із зовнішнім підведенням теплоти
	за способом здійснення робочого циклу	• чотиритактні з наддувом і без наддуву; • двухтактные з наддувом і без наддуву.
	за способом займання робочої суміші	• з іскровим запаленням; • із займанням від стискування; • із займанням газового палива від невеликої дози дизельного палива займистого від стискання; • з форкамерно-факельным запаленням
	за родом використовуваного палива	• легкі рідкі палива нафтового походження (бензин, газ); • важкі рідкі палива нафтового походження (мазут, солярова мастило, дизельне паливо); • газове паливо (природний газ, зріджений газ нафтового походження, біогаз); • альтернативні палива (спирти, водень, органічне мастило)
	за конструкцією	• поршневі тронкові; • поршневі крейцкопфі; • поршневі траверси; • поршневі барабанні; • поршневі безшатунні; • роторно-поршньові; • газотурбінні й інші
	за способом регулювання залежно від навантаження	• з кількісним регулюванням; • з якісним регулюванням; • зі змішаним регулюванням
	за способом охолоджування	• рідинного; • повітряного охолоджування
	• електродвигуни; • газотурбінні двигуни; • силові агрегати з вільно-поршневим генератором газу	

Найбільш широко використовують у готельному господарстві автобуси для здійснення перевезень своїх клієнтів.

Автобус (скорочення від автомобіль – омнібус) – автомобіль, що вміщує більше 8 чоловік і призначений для перевезення пасажирів. Автобуси довжиною менше 5,5 метрів називають мікроавтобусами (автобуси особливо малого класу), останнім часом до мікроавтобусів відносять автобуси й мінівени місткістю від 9 до 16 пасажирів.

За призначенням на потреби готельного господарства виділяють багато типів автобусів: вантажопасажирські, клубні (службові), туристські, екскурсійні.

Мотоцикли є не менш популярним видом транспорту, ніж автомобілі. Мотоцикли використовують у готелях переважно для надання, наприклад, такої додаткової послуги, як прогулянка в околицях курортних і рекреаційних готелів. За типами мотоцикли можна поділити на класичні, спортбайки, чоппери й туристські мотоцикли, у т. ч. ендуро.

Класифікація мотоциклів. Класичні мотоцикли зберігають класичну простоту стилю. Для них характерна пряма посадка водія й відсутність

розвиненого облицювання. Допускається лише невеликий напівобтічник на кермі. Спектр варіантів класичного мотоцикла надзвичайно широкий – від простої „робочої конячки” до могутнього двоколісного екіпажа, виконаного на найвищому технічному рівні. Із цієї групи можна виділити наступні три види:

- ретро-мотоцикли, які відтворюють стиль 50–70-их років XX ст.;
- стріт-байки, спадкоємці кафе-рейсерів 60-их років XX ст. Стріт-байки поєднують форсовані двигуни великої потужності з посадкою водія, що наближена до спортбайківської за рахунок низького керма і віднесених назад підніжок;
- скремблер – це ще одна ретро-категорія, що ввійшла в моду останніми роками. Вони є «класиками», пристосовані до їзди поганими дорогами за рахунок підвісок із збільшеним ходом і піднятим глушником. Втім, сучасні скремблери – це суто міські мотоцикли, що відображають і вибір „шосейних” шин.

Чоппери. Чоппери не пристосовані для їзди на високих швидкостях і виконані в американському стилі з явною оглядкою на легендарний „Harley-Davidson”. Вони не видрізняються видатними технічними характеристиками, їхнє завдання справити незабутнє враження масою хромованих деталей. Конструкції консервативні, двигуни зовсім не форсовані. Вони беруть іншим: високим рівнем комфорту за кермом і плавною характеристикою двигуна. Комфорт забезпечують за рахунок високого керма, дворівневого сідла (позаду часто є спинка) і віднесених вперед підніжок. Амортизатори зазвичай м'якші, ніж на інших мотоциклах. Інші прикмети стилю – краплеподібний бензобак і велика кількість хрому в обробці; передня вилка – з великим вильотом. Мотоцикли цього класу можна поділити таким чином:

- безпосередньо „Чоппер” – це мотоцикл із збільшеним вильотом передньої вилки та переднім колесом великого діаметра;
- „Кастом” – класичний дорожній мотоцикл із подовженою базою і злегка позначеними прикметами американського стилю і з форсованим двигуном;
- „Круїз ер” – великогабаритна й важка машина в північноамериканському стилі 50-их років XX ст. Його відрізняють широкопрофільні шини невеликого діаметра, масивна передня вилка, глибокі крила;
- „Дрегстер” – дорожні мотоцикли з розтягнутою базою, масивною задньою шиною та кермом малої висоти, часто з форсованим двигуном великої потужності та з легким нальотом північноамериканського стилю;
- „Дрессер” – мотоцикл, обладнаний обтічником і багажними кофрами.

Спортивні мотоцикли (спортбайки) – це наймогутніші і динамічніші представники класу мотоциклів. Головна їхня відмінність – посадка водія. Вона переслідує подвійну мету: максимальний контроль над машиною і зниження аеродинамічного опору. Саме тому, на спортбайках корпус водія сильно нахилений вперед, аж до контакту з бензобаком, а підніжки віднесені назад. Ще одна ознака – великий обтічник у стилі Grand Prix. Спортбайки можна поділити на три категорії:

- спортивні кільцеві мотоцикли – це найбільш екстремальні представники класу, типові спортбайки, у яких комфорт принесено в жертву

керованості й динаміці;

- спортивно-туристичні машини, що відрізняються високим рівнем комфорту для водія та пасажира;
- спортбайки без обтічника (англ. naked – голий) – стиль „гола сила”;
- прості дорожні мотоцикли, прикриті обтічниками.

Туристські мотоцикли. Характерна їхня особливість – пряма комфортабельна посадка водія та пасажира, величезний обтічник, що повністю захищає пасажирів від потоку набігаючого повітря, і об'ємні багажні кофри. Це найбільш комфортабельні мотоцикли, призначені для дальніх поїздок дорогами з хорошим покриттям. Вони об'єднуються із спортивно-туристськими моделями і дрессерами.

Мотоцикли подвійного призначення, вони ж – мотоцикли у стилі „ендуро”. (ендуро з англійської – „живучий”). Такі мотоцикли використовують для активного відпочинку на природі в умовах бездоріжжя. Своїми унікальними характеристиками „ендуро” зобов'язані особливостям конструкції – довгохідними підвісками, великому дорожньому просвіту і двигунам, чудово адаптованим для роботи в будь-яких режимах. Серед мотоциклів подвійного призначення прийнято розрізняти:

- „жорсткі” (англ. „hard”) є спортивними машинами, забезпечені повним комплектом світлотехніки, подвійним сідлом і підніжками для пасажира;
- „м'які” (англ. „soft”) призначені швидше для руху дорогами, але здатні пересуватися також відносним бездоріжжям;
- „туристські” – важкі машини з двигуном великого робочого об'єму, комфортабельні, але через високу масу та шосейний малюнок протекторів шин не можуть боротися з серйозним бездоріжжям;
- „міські”, або (з фр. supermotard, motard – супермотоцикліст, мотоцикліст), мають дорожні шини й часто оснащені підвісками зі зменшеним ходом.

Мотоцикли спеціального призначення. Представники цього класу оснащені спеціальним устаткуванням для виконання специфічних завдань. Найбільш численні представники цієї групи – армійські й поліцейські. Випускають також мотоцикли з більш екзотичним призначенням: швидка допомога, пожежникі та ін.

Спортивні мотоцикли призначені лише для участі у спортивних змаганнях. Їх класифікація відповідає дисциплінам мотоспорту:

- гоночні, призначені для шосейно-кільцевих гонок. Іноді їх називають також дорожньо-гоночними;
- кросові мотоцикли;
- ендуро;
- тріальні;
- мотоцикли для ралі-рейдів та інші.

Особливу групу складають дитячі спортивні мотоцикли, на конструкцію яких (кількість передач, потужність двигуна, розмір коліс і так далі) впливають прийняті в різних країнах обмеження.

Специфічну гілку складають мінібайки (з англ. Minibike – маленький

мотоцикл) для гонок картинговими трасами.

Мотоцикли з коляскою. Фактично до будь-якого мотоцикла або скутера можна приєднати бічний причіп-коляску. Зазвичай з цією метою прийнято вибирати техніку з достатнім запасом потужності двигуна. Переробка стандартної машини зводиться до встановлення кріплення для коляски, збільшення передавальних чисел трансмісії, посилення рами, установки передньої вилки зі збільшеним вильотом. Більш екзотичні мотоцикли, спочатку спроектовані як одне ціле з бічною коляскою, іще мають єдиний кузов.

Кращий вибір для початківців – класичний мотоцикл середньої кубатури як найбільш універсальний варіант – на ньому можна буде поїздити і заповненими машинами міськими вулицями, і приміськими шосе. Усі кращі якості ендуро розкриваються на бездоріжжі; спортбайки хороші для швидкісної їзди добротним асфальтом, а на чопперах краще їздити заміськими трасами. Класичний мотоцикл є розумним компромісом.

Мотовсюдихід (англ. all-terrain vehicle або ATV) — невеликий транспортний засіб, схожий на мотоцикл, але має більше двох коліс. Більшість мотоусюдиходів мають чотири колеса. Їх іще називають квадроциклами або чотириколісниками.

Мотовсюдиходи (як прокатний інвентар готельних комплексів) користується великим попитом в Єгипті, Туреччині, Північній Європі й Америці, в Канаді й останнім часом й Криму та Карпатах.

Ще одним видом розваг на території готельних і туристських комплексів є використання картингу. Картинг – вид спорту й розваги, на картах – гоночних автомобілях з відкритими колесами.

Мабуть, єдиний спосіб для туристів відчути себе автогонщиком, перебуваючи при цьому в цілковитій безпеці, – це прокатний картинг.

Снігохід – механічний транспортний засіб, призначений для руху снігом. Винахідником вважають канадського інженера Ж. А. Бомбардьє. Снігоходи достатньо популярний транспорт, який можна орендувати в альпійських готелях Австрії, Німеччини, у готелях країн Скандинавського півострова та Північної Америки, Росії.

Снігоходи поділяють на чотири класи: утилітарні (транспортні), туристичні, спортивні та гірські. У деяких моделей є задня передача й електростартер.

Класифікація снігохідів:

- транспортні – обладнані найменш потужними двигунами (але не менше 40 к.с.), широкими (50 см) довгими гусеницями, довгими (дво-, іноді тримісними сидіннями), багажниками і причепами;
- туристські моделі володіють більшою потужністю двигуна й вищою швидкістю. Туристичні снігоходи комфортабельніші, мають м'якішу підвіску;
- у спортивних моделей найбільш потужний двигун, швидкість сягає 200 і більше км/г, одномісні, максимально полегшені, з вузькими та короткими гусеницями;
- гірські снігоходи володіють довгою (до 4 метрів) та вузькою (35–42 см) гусеницею і потужним двигуном. Найчастіше – одномісні.

Всі транспортні засоби використовують для пересування людей та вантажів. Виділяють наступні **класи вантажів**:

1. Швидкопсувні вантажі – ті, які необхідно зберігати та перевозити, ураховуючи температурний і часовий режим. Вони поділяються на кілька груп:

- продукти рослинного походження: фрукти, ягоди, овочі, гриби та ін.;
- продукти тваринного походження: м'ясо різних тварин і птахів, риба, ікра, молоко, яйця та ін.;
- продукти переробки: молочні продукти, різні жири, заморожені плоди, ковбасні вироби та інші м'ясні продукти, сири й тому подібне;
- живі рослини: саджанці, квіти та ін.

Існують доволі жорсткі вимоги до перевезення таких вантажів, основною з яких є обов'язкове дотримання температурного режиму. Зазвичай швидкопсувні вантажі перевозять у спеціальному кузові-рефрижераторі або ізотермі. У першому температурний режим можна регулювати. Другий працює за принципом термоса – довгий час зберігає потрібну температуру.

2. Живі вантажі. Переважно це рогата худоба, всілякі види свійської птиці та інші сільськогосподарські тварини. Окрім цього, під час подорожей люди можуть брати домашніх улюбленців – собак, кішок, які теж становлять живий вантаж для перевізників.

3. Цінні вантажі. Перевезення цінних і особливо цінних вантажів вимагає особливих заходів безпеки. Воно має здійснюватися у спеціалізованому броньованому автотранспорті й у супроводі навчених людей, що мають дозвіл на носіння вогнепальної зброї.

Послуги з перевезення цінних вантажів надають здебільшого спеціалізовані компанії, які забезпечують супровід і охорону вантажу в дорозі. Таке перевезення роблять і звичайні фірми-перевізники. Проте зручніше все ж замовити увесь комплекс послуг в одній фірмі – у разі, якщо з вантажем все ж щось трапитися, стягати матеріальний збиток доведеться з однієї контори.

4. Сипкі вантажі. Це пісок, керамзит, зерно, мінеральні добрива у гранулах, щебінь в гранулах та ін. При вантаженні сипких вантажів, що наприклад, перевозяться навалом, поверхня вантажу не має виступати за верхні краї бортів рухомого складу, – інакше вантаж просто висиплеться. Крім того, відкритий кузов транспортного засобу, у якому перевозять вантаж, має бути укритий спеціальним покриттям, наприклад, брезентом. У автомобільних контейнерах перевезення сипких вантажів без тари заборонене.

При перевезенні сипких вантажів часто виникає багато проблем, пов'язаних із утратами на стадії „вантаження – розвантаження” і під час руху. Тому для перевезення сипких вантажів найбільш раціональним є використання різних спеціалізованих засобів, наприклад, контейнерів. У цьому випадку перевезення сипких вантажів дуже легко організувати відповідно до правил і норм.

5. Небезпечні вантажі. До них відносяться предмети або речовини, перевезення яких може завдати шкоди здоров'ю людей, довкіллю, а також зіпсувати майно. Існує спеціальний список небезпечних товарів, який допоможе вам перевірити ступень небезпеки свого вантажу. Таке транспортування пов'язане з ризиком і має здійснюватися з дотриманням найсуворіших заходів безпеки. Окрім цього, є низка вимог до рухомого

складу, устаткування транспорту, що перевозить такі вантажі.

Подібні транспортування має курирувати спеціально підготовлений експедитор.

6. Негабаритні та надважки вантажі. Яскравим зразком вантажу негабариту й надважкого вантажу може служити житловий будинок, бурильна установка, важкі генератори тощо. Подібний вид вантажів відрізняється тим, що часто транспортування пов'язане з великими труднощами: через нестандартні розміри, вагу, об'єм вантажу неможливо перевезти стандартними способами. Для цього іноді доводиться створювати спеціальні транспортні засоби, вигадувати способи завантаження, розробляти особливі маршрути перевезення.

7. Довгомірні вантажі. Перевезення довгомірних вантажів багато в чому схоже з перевезенням дуже великих, негабаритних вантажів, і, відповідно, вимагає не лише індивідуального підходу, але й використання спеціалізованої автотранспортної техніки. При цьому складання маршруту так само займає час, оскільки треба врахувати складність перевезення, наприклад, крутий поворіт на автомагістралі або нерівність доріг.

Тут потрібні спеціально навчені, кваліфіковані вантажники, які володіють навичками роботи саме з довгомірними вантажами. Крім того, в окремих випадках потрібні додаткові дозволи. Наприклад, якщо довжина автопоїзда більше 30 м або транспорт при русі може частково займати смугу зустрічного руху, при перевезенні вантажу потрібно супровід автомобілем ДПС або звичайний автомобільних супровід (за довжини автопоїзда 24 м).

8. Неподільніі вантажі – це ті, які неможливо розібрати та перевезти по частинах. Вони найрізноманітніші від вишок ЛЕП до котельного устаткування, від трансформаторів величезної потужності до масивної сільськогосподарської або будівельної техніки (приміром, кран вежі).

Перевезення неподільних вантажів, якими здебільшого є великогабаритні та ваговиті вантажі, є одним з найбільш складних і трудомістких видів вантажоперевезень. Переважно вони здійснюється тільки з використанням спеціальної автотранспортної техніки. Більше того, ураховуючи особливість кожного конкретного випадку, перевізники найчастіше розробляють і складають індивідуальні проекти транспортування.

Визначившись із класифікацією вантажу, можно обирати тип транспортування, сам транспорт, і фірму-перевізника. Компанії, що мають досвід у перевезеннях, можуть запропонувати змішаний вид транспортування – при цьому вантаж перевозиться за допомогою різного транспорту.

Транспортні тарифи. Транспортні тарифи – механізм формування оплати компаніям-перевізникам за транспортні та супутні послуги. Тарифна система є системою транспортних ставок (тарифів) на вантажні та пасажирські перевезення. Розрахунки за послуги, що надаються транспортною організацією, здійснюються за допомогою транспортних тарифів.

Тарифи включають:

- плату, що стягається за перевезення вантажів;
- збори за додаткові операції, пов'язані з перевезенням вантажів;

• правила нарахування плати і зборів.

Як економічна категорія транспортні тарифи є формою ціни на продукцію транспорту, їхне визначення має забезпечувати:

• транспортному підприємству – відшкодування експлуатаційних витрат і можливість отримання прибутку;

• покупцеві транспортних послуг – можливість покриття транспортних витрат.

На різних видах транспорту системи тарифів мають свої особливості.

На залізничному транспорті для визначення вартості перевезення вантажів застосовують загальні, виняткові, пільгові та місцеві тарифи.

Загальні тарифи – це основний вид тарифів. За їхньою допомогою визначається вартість перевезення основної маси вантажів.

Винятковими тарифами називаються тарифи, які встановлюються з відхиленням від загальних тарифів у вигляді спеціальних надбавок або знижок. Ці тарифи можуть бути підвищеними або зниженими.

Пільгові тарифи застосовуються при перевезенні вантажів з певною метою, а також вантажів для самих залізниць.

Місцеві тарифи включають розміри сплат за перевезення вантажів і ставки різних зборів, що діють у межах цієї залізниці.

На автомобільному транспорті для визначення вартості перевезення вантажів використовують наступні види тарифів:

• відрядні на перевезення вантажів;

• на почасове користування вантажними автомобілями;

• за перегін рухомого складу;

• договірні та ін.

На вартість перевезення автомобільним транспортом впливають такі чинники, як відстань перевезення, маса й об'ємна вага вантажу, вантажопідйомність і тип автомобіля, час використання автомобіля тощо.

На річковому транспорті тарифи на перевезення вантажів, збори за перевантажувальні роботи й інші пов'язані з перевезеннями послуги визначаються пароплавствами з урахуванням кон'юнктури ринку.

Контрольні питання

1. Класифікація транспортних засобів за призначенням, видом, формою власності.
2. Організація експлуатації транспортних засобів. Класи вантажів. Транспортні тарифи на перевезення.
3. Подайте визначення поняття: „Автотранспорт”.
4. Назвіть чинники, що впливають на вартість перевезеннь.